

УДК 343.9:342.95(477)

**С.О. КУЗНІЧЕНКО**, канд. юрид. наук,  
доц., Кримський юридичний інститут Одеського  
державного університету внутрішніх справ

## **ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВВЕДЕННЯ НАДЗВИЧАЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ**

**Ключові слова:** кваліфікація, надзвичайний адміністративно правовий режим, злочин

Бурхливий розвиток та використання технологій, зменшення обсягів видобутку корисних копалин, погіршення світової екологічної ситуації зумовлюють виникнення як природних і техногенних катаклізмів, так і збройних (воєнних) конфліктів. Зазначені негативні явища притаманні й Україні - їх виникнення повинно породжувати певні правові наслідки у вигляді введення певних обмежень і заборон, які регламентуються відповідними режимами (у науковій літературі вище зазначені події та адміністративно-правові стани мають назву «екстремальні режими»). Вчинення у цих умовах будь-якого злочину свідчить про підвищену суспільну небезпеку цього діяння на тій підставі, що створюється реальна загроза значній сукупності правоохоронних об'єктів.

Дослідженням обставин, що обтяжують кримінальну відповідальність, займалися вчені-криміналісти Н.Ф. Кузнєцова, Л.Л. Кругліков, Н.С. Лейкіна, Т.О. Леснієвські-Костарева [1]. Проблема визначення правового змісту воєнного, надзвичайного стану чи інших надзвичайних подій присвятили свої праці такі вчені-адміністративісти, як Ю.В. Дубко, В.А. Лаптії, А.В. Басов [2]. Проте у роботах зазначених авторів не досліджувався

взаємозв'язок між введенням надзвичайного стану та кримінально-правовою кваліфікацією в цих умовах. Тому метою цієї статті є виявлення особливостей кваліфікації злочинів в умовах введення надзвичайного стану. Її новизна полягає в пропозиціях щодо удосконалення чинного законодавства.

Режим - це жорсткий, чітко прописаний в законодавстві правовий інститут. Нами встановлено, що всі режими пов'язані з об'єктами, які мають особливе соціальне значення. Їх ми згрупували в 2 класи: ті, що захищають економічні інтереси держави та інтереси безпеки. Це наступні режими: митний, державного кордону, таємності, паспортний, лісокористування, спеціальний режим господарської діяльності, інвестування, надзвичайного стану, воєнного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації, території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, контртерористичної організації, надзвичайної ситуації, карантину тощо.

Всі ці режими належать сфері національної безпеки, а об'єкти цих режимів пов'язані з її забезпеченням. Зазначені режими закріплені у відповідних законах України. Розглянемо невелику частину цих режимів, зокрема екстремальні режими, які спрямовані на локалізацію та ліквідацію негативних факторів, що виникли в державі. Вони є правовим забезпеченням діяльності держави в умовах реальної або потенційної небезпеки, і вступають в дію, відповідно до інтенсивності впливу негативного фактору на особу, суспільство та державу, що сьогодні сприймається згідно з законодавством України як надзвичайна ситуація. Термін «надзвичайна ситуація» вже прижився як вдала модель, що описує вплив різного роду небезпек на суспільство; він вживається для визначення багатьох юридичних дефініцій, складних юридичних явищ [3, с.418]. На наш погляд, це є дуже важлива та необхідна конструкція, яка дозволяє привести до єдиного знаменника (порівняти між собою) різні фактори небезпеки - техногенну аварію, епідемію, паводок, масові зворушення, збройний напад, терори-

стичний акт. І хоча сьогодні законодавець знову використовує термін «надзвичайна ситуація» лише для опису небезпек в сфері техногенно-природної безпеки, ми вважаємо, що через певний час цей термін, як і після прийняття Державного класифікатора надзвичайних ситуацій, знову буде використано для опису небезпек різної генези.

Дуже важливим є питання класифікації надзвичайних ситуацій як факторів безпеки. Одна з найбільш обґрунтованих з наукової точки зору класифікацій НС наводиться в монографії професора Б.М. Порфір'єва [4, с.31-43].

Певний час широко використовувався у відомчій нормотворчості термін «особливі умови», який співвідноситься з терміном «надзвичайна ситуація». Наукові класифікації факторів безпеки проводилися опосередковано через поняття особливих умов. Так, традиційно особливі умови розглядаються відповідно до негативних явищ навколишнього середовища, які впливають на соціальне середовище, викликаючи таким чином особливості діяльності органів державної влади, тобто за генезисом. Особливі умови можуть викликатися: соціальними явищами криміногенного або некриміногенного характеру, аномальними явищами природного характеру; аномальними явищами біологічного характеру, аномальними явищами техногенного характеру [5, с.347]. Також особливі умови виникають у воєнний час.

Державний класифікатор надзвичайних ситуацій № 019-2001 окреслює надзвичайні ситуації:

- техногенного характеру, до яких відносяться транспортні аварії (катастрофи), пожежі, вибухи, аварії з викиданням (загрозою викидання) небезпечних та шкідливих хімічних та радіоактивних речовин, раптове руйнування споруд; аварії в електроенергетичних системах, системах життєзабезпечення, системах зв'язку та телекомунікацій, на очисних спорудах, у системах нафтогазового промислового комплексу, гідродинамічні аварії тощо;

- природного характеру, що об'єднують не-

безпечні геологічні, метеорологічні, гідрологічні явища, деградація ґрунтів чи надр, пожежі в природних екологічних системах, зміни стану повітряного басейну, інфекційна захворюваність та масове отруєння людей, інфекційні захворювання свійських тварин, зокрема сільськогосподарських, масова загибель диких тварин, ураження сільськогосподарських рослин хворобами та шкідниками тощо;

- соціально-політичного характеру, до яких відносяться надзвичайні ситуації пов'язані з протиправними діями терористичного і антиконституційного спрямування: збройні напади, захват й силове утримання важливих об'єктів або реальна загроза здійснення таких акцій; збройні напади, захват та силове утримання атомних електростанцій або інших об'єктів атомної енергетики або реальна загроза здійснення таких акцій; замах на життя керівників держави та народних депутатів України; напад, замах на життя членів екіпажу повітряного або морського (річкового) судна, викрадення (спроба викрадення), знищення (спроба знищення) таких суден; захоплення заручників з числа членів екіпажу чи пасажирів, установлення вибухового пристрою в багатолюдних місцях, установі, організації, на підприємстві, у житловому секторі, на транспорті; зникнення або викрадення зброї та небезпечних речовин з об'єктів їх зберігання, використання, перероблення та під час транспортування; виявлення застарілих боєприпасів, аварії на арсеналах, складах боєприпасів та інших об'єктах військового призначення з викиданням уламків, реактивних та звичайних снарядів, нещасні випадки з людьми тощо;

- воєнного характеру, що включають у себе надзвичайні ситуації пов'язані з наслідками застосування звичайної зброї або зброї масового ураження, під час яких виникають вторинні чинники ураження населення, що визначаються окремими нормативними документами.

Крім того, теорія кримінального права до інших надзвичайних подій відносить і такі, що спрямовані на дезорганізування роботи виправних установ.

На нашу думку, сьогодні треба розмежовувати надзвичайні режими та екстремальні режими. Ми вважаємо, що екстремальні режими – це більш ширше поняття, яке в себе включає і надзвичайні режими. І якщо екстремальні режими це – режими діяльності в умовах виникнення чи високої вірогідності виникнення надзвичайних ситуацій різної генези, які вводяться з метою локалізації та ліквідації впливу негативного фактору на суспільство, то надзвичайний режим – це певний клас екстремальних режимів, а основною ознакою їх виділення є пряме посилення Конституції на ці режими та обов'язкове вирішення певних питань щодо цих режимів на рівні міжнародного права. Надзвичайних режимів в Україні – три, це: Воєнний стан, Надзвичайний стан та режим зони надзвичайної екологічної ситуації.

Всього станом на 01.01.2005 року надзвичайні правові режими (в тому або іншому вигляді) діяли більш ніж в 35 державах світу, а в період з 2002 по 2007 роки вводилися більше ніж в 40 країнах світу. При проведенні детального аналізу надзвичайних правових режимів у історичному аспекті можна зробити висновок, що рівень розвитку надзвичайного права віддзеркалює рівень розвитку демократичних засад державного будівництва.

Введення надзвичайного режиму спричиняє покладання певних міжнародних зобов'язань на держави-учасниці угод з прав людини. Наприклад, ст.4 Міжнародного пакту «Про громадянські та політичні права» від 16.12.1966 р. (набув чинності для України 23.03.1976 р.) передбачає, що «(1) під час надзвичайного стану в державі, за якого життя нації перебуває під загрозою і про наявність якого оголошується офіційно, Держави-учасниці цього Пакту можуть вживати заходи на відступ від своїх зобов'язань за цим Пактом лише настільки, наскільки цього вимагає гострота становища, за умови, що такі заходи не є несумісними з іншими їхніми зобов'язаннями за міжнародним правом і не тягнуть за собою дискримінації виключно на основі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії чи соціального походження... (3).

Будь-яка Держава, яка бере участь у цьому Пакті, використовуючи право відступу, повинна негайно інформувати інші Держави, що беруть участь у цьому Пакті, за посередництвом Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй про положення, від яких вона відступила, і про причини, що спонукали до такого рішення». Це положення відповідно до Пакту також закріплено в Законі України «Про правовий режим надзвичайного стану» [6].

Ми пропонуємо такі режими називати надзвичайними, бо, по-перше, цей термін вказує на великій ступінь паронормальності умов, в яких вони існують, по-друге, в багатьох закордонних країнах існує лише один загальний надзвичайний режим, а міжнародні нормативно-правові акти вживають саме термін «надзвичайний режим». Відокремлення надзвичайних режимів з цієї сукупності екстремальних режимів дозволяє краще усвідомити їх правову природу та механізми дії, засвідчує, що ці режими знаходяться на межі правового регулювання та потребують зовсім іншого механізму впливу.

У склад екстремальних режимів, крім надзвичайних, входять усі режими, передбачені Законодавством України для реагування на надзвичайні ситуації різної генези. Це і режим контртерористичної операції, і режим зони надзвичайної ситуації, режим мобілізації, режим евакуації тощо. Зазначені вище режими розглядалися вченими в якості узагальненого режиму особливого стану, що ставився поряд з воєнним і надзвичайним станом [7]. Надзвичайні режими - це досить складний правовий інструментарій. В багатьох випадках, коли гіпотеза норми дозволяє ввести той або інший режим, політична еліта не іде на такий крок, щоб ще більше не загострити ситуацію.

Населення досить негативно ставиться до надзвичайних режимів, особливо до надзвичайного стану. На це впливає як фіктивне введення надзвичайного стану в 1991 р. в СРСР та не розробленість цього інституту за радянських часів, бо вважалося, що цей правовий інститут є лише засобом силового

придушення робітничого руху, так і недостатня правова пропаганда цього інституту.

Насправді, цей інститут можна порівняти з інститутом крайньої необхідності, в якому знаходиться держава. Якщо вона не введе відповідний надзвичайний режим, її існування може стати під великою загрозою. Норми права, що стабілізують обстановку в звичайних умовах, перестають працювати. До того ж, заздалегідь розроблені правові інститути не дають органам влади вживати необґрунтовано жорсткі заходи, які «дуже хочеться» ввести під час глобальної небезпеки. До того ж, ці режими можуть переходити з одного в інший. Так, в законодавстві передбачено, що при загостренні обстановки режим зони надзвичайної екологічної ситуації може перейти в надзвичайний стан, який, що введено за умов масового переходу державного кордону, може перерости у воєнний стан. Ці три режими розрізняються за інтенсивністю правообмежень, але правообмеження, що входять в режими зони надзвичайної екологічної ситуації, ніби розширюються в надзвичайному стані, і так само пов'язані між собою надзвичайний та воєнний стан. Дуже часто інші екстремальні режими переходять в надзвичайні, і це об'єктивно правильно. Навіть новий законопроект Федерального закону Російської Федерації «Про протидію тероризму» в главі 5 «Особливі правові режими, що застосовуються для захисту проти тероризму» вживає разом: режим терористичної небезпеки; режим контртерористичної операції; режим надзвичайного стану.

Розглядаючи інші особливі режими, що входять в поняття екстремальних режимів, хотілося б підкреслити, що вони виникли з розуміння особливого стану, яке вводилося в СРСР наприкінці 80-х років XX ст., коли інституту надзвичайного стану ані Конституцією СРСР, ані Конституціями Радянських республік не передбачалося. Якщо в надзвичайних режимах вплив негативного фактору розвивається миттєво, то в особливих режимах достатньо повільно. На відміну від надзвичайних режимів, які можуть не вводитися за політичними обставинами, особливі режими

вводяться завжди і майже не мають політичного окрасу. Так наприклад, режим карантину вводиться за всіх умов, які передбачені відповідною гіпотезою норми Закону, чи режим контртерористичної операції, режим зони аварії тощо. Ці режими менш обтяжливі для населення і ним добре сприймаються.

Особливо треба розглянути питання щодо включення до екстремальних режимів режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. Багато авторів включають цей режим до сукупності екстремальних надзвичайних режимів. Цей режим не є таким, тому що фактор небезпеки в даному випадку чітко визначений і не існує його розвитку в реальному часі. До того ж, цей режим не є тимчасовим до усунення впливу негативного фактору на суспільство. Цей режим є одним з класу режимів закритих територій.

Наведена вище класифікація надзвичайних режимів та порядку їх введення свідчить про зміну сутності суспільних відносин, які існують у суспільстві, обмеження конституційних прав та свобод фізичних осіб та про підвищений рівень суспільної небезпеки. На підставі вищенаведеного ми вважаємо, що в разі вчинення злочину під час дії НС, за умов наявності в діях винної особи обставин, що обтяжують відповідальність, суд повинен призначити суворіше покарання, максимально приблизити його до верхньої межі санкції відповідної статті Особливої частини КК України. До обставин, що обтяжують кримінальну відповідальність, відносяться ті обставини, що не входять до складу злочину в якості його ознак, але мають суттєве та важливе значення для індивідуалізації покарання [8].

Відповідно до п.11 ч.1 ст.67 КК України, вчинення будь-якого злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій, повинні враховуватися судом як обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність. Це можна пояснити тим, що винна особа, з метою полегшення вчинення злочину використовує найбільш несприятливий для суспільства час, а також тяжкі обставини та умови, в яких опи-

нилося суспільство, що дозволяє констатувати: по-перше, про підвищений ступінь суспільної небезпеки, злочинів, що вчинюються в період надзвичайного або воєнного стану або в умовах інших надзвичайних подій; по-друге, свідчить про більшу суспільну небезпечність самої особи, що вчиняє злочин, про її негативні риси тощо.

Як раніше було встановлено, зміст, визначення, класифікацію, правові підстави та порядок введення надзвичайного адміністративно-правового режиму в Україні встановлюються Законами України «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про правовий режим воєнного стану», «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» та Державним класифікатором надзвичайних ситуацій № 019-2001.

Відповідно до чинного законодавства, використання судом п.11 ч.1 ст.67 КК України як обставину, яка обтяжує кримінальну відповідальність, можливе за наявності декількох умов: 1) вчинення будь-якого злочину в межах певного району в якому введений надзвичайний адміністративно-правовий режим; 2) вчинення злочину в час дії надзвичайного адміністративно-правового режиму.

В разі, якщо будь-яка з обставин, що обтяжує покарання, передбачена в статті або частині статті Особливої частини КК, як кваліфікуюча або особливо кваліфікуюча ознака злочину, то суд не може ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його обтяжує, наприклад, ч.3 ст.402 КК України «Непокора» передбачає, що непокора вчинена в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, є особливо кваліфікуючою ознакою злочину, передбаченою ст.402 КК України. Наведений приклад свідчить, що законодавець вже зробив вказівку на більший ступінь суспільної небезпеки, та до відповідно цього встановив більш тяжке покарання за вчинення злочину в умовах воєнного стану.

Вважаємо за доцільне зазначити, що в разі введення надзвичайного стану відповідно до:

- ч.1 ст.4 Закону «Про правовий режим надзвичайного стану», «виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техноген-

ного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, пантозоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення», відповідні слідчі органи повинні розглянути питання щодо порушення кримінальної справи за певними статтями КК України, до яких відносяться: ст.113 КК України «Диверсія», ст.236 КК України «Порушення правил екологічної безпеки», ст.241 КК України «Забруднення атмосферного повітря», ст.242 КК України «Порушення правил охорони вод», ст.243 КК України «Забруднення моря», ст.244 КК України «Порушення законодавства про континентальний шельф України», ст.243 КК України «Знищення або пошкодження лісових масивів», ст.53 КК України «Проектування чи експлуатація споруд без системи захисту довкілля», ст.321 КК України «Незаконне виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, пересилання з метою збуту або збут отруєних та сильнодіючих речовин», ст.325 КК України «Порушення правил боротьби з епідеміями», ст.439 КК України «Застосування зброї масового знищення», ст.441 КК України «Екоцид»;

- ч.2 ст.4 Закону «Про правовий режим надзвичайного стану», «здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення», повинно бути розглянуто питання, щодо порушення кримінальної справи за сукупністю (сукупність ідеальна), ст.258 КК України «Терористичний акт» та відповідної статті КК України, згідно з наслідками що настали, а також формою співучасті;

- ч.3 та ч.4 ст.4 Закону «Про правовий режим надзвичайного стану», «виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами,

обмежують їх права і свободи». В разі вчинення будь-якого злочину на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі або розбрату, відповідно до п.3 ч.1 ст.67 КК України, слід вважати обставинами, що обтяжують відповідальність.

Також в разі блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їх права та свободи, за умови наявності відповідних ознак складу злочину відповідних злочинів, повинні бути порушені кримінальні справи за наступними статтями КК України: ст.257 КК України «Бандитизм», ст.261 КК України «Напад на об'єкти, що становлять підвищену небезпеку для оточення», ст.293 КК України «Групове порушення громадського порядку», ст.294 КК України «Масові зворушення», ст.295 КК України «Заклики до вчинення дій, що погрожують громадському спокою», ст.341 КК України «Захоплення державних або громадських будівель чи споруд», ст.392 КК України «Дії, що дезорганізують роботу виправних установ»;

- ч.5 та ч.7 ст.4 Закону «Про правовий режим надзвичайного стану», «спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства; необхідності відновлення конституційного правопорядку і діяльності органів державної влади». Повинно бути розглянуто питання щодо порушення кримінальної справи за ст.109 КК України «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади», а також за наявності складу злочину за ст.112 КК України «Посягання на життя громадського діяча», ст.338 КК України «Наруга над державними символами»;

-ч.6 ст.4 Закону «Про правовий режим надзвичайного стану», «масовий перехід державного кордону з території суміжних держав», відповідний орган державної влади

з метою встановлення осіб, що спланували та організували масовий перехід державного кордону з території суміжних держав, повинен порушити кримінальну справу за ст.332 КК України «Незаконне переправлення осіб через державний кордон України». Відносно осіб, які незаконно перетнули державний кордон, а також вчинили опір представникам влади або правоохоронних органів, повинні порушуватися кримінальні справи за ст.342 КК України «Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, члену громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону і військовослужбовцю».

У разі оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації, яка передбачена ст.5 Закону України «Про режим зони надзвичайної екологічної ситуації», слідчі підрозділи, за наявності підстав, повинні порушити кримінальну справу за відповідної статтею розділу VIII «Злочини проти довкілля» Особливої частини КК України.

За умови введення на території України режиму воєнного стану, відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», повинно бути розглянуто питання про порушення кримінальної справи за ст.109 КК України «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади», ст.110 КК України «Посягання на територіальну цілісність і недоторканість України», ст.113 КК України «Диверсія», ст.436 КК України «Пропаганда війни», ст.437 КК України «Планування, підготовка, розв'язання та ведення агресивної війни»

Наприкінці хотілося б розставити певні акценти. По-перше, виокремлення з усього спектру екстремальних режимів надзвичайних правових режимів дозволить на новому методологічному рівні дослідити ці комплексні правові явища, розробити відповідні концепції їх наповнення і переходу одних в інші. По-друге, вважаємо за потрібне п.11 ч.1 ст.67 КК України, викласти у наступній редакції «...11) вчинення злочину в умовах ек-

стремального режиму», на тій підставі, що використання терміну «екстремальний режим» охоплює всі можливі негативні соціальні, політичні, технічні, метеорологічні, геологічні та біологічні небезпеки, які можуть виникнути у будь-який час та у будь-якої місцевості», тобто цей термін є універсальним по відношенню до термінів, які зараз використовуються у п.11 ч.1 ст.67 КК України.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Лесниевски-Костарева Т. А. Дифференциация уголовной ответственности : теория и законодательная практика / Т. А. Лесниевски-Костарева. - 2- изд., перераб. и доп. - М. : Издательство НОРМА, 2000. - 400 с.

2. Басов А. В. Адміністративна відповідальність в умовах введення надзвичайного стану / А. В. Басов, Ю. В. Градова // Проблеми систематизації законодавства України про адміністративні правопорушення : мате-

ріали міжнародної наук.-практ. конф. : У 2-х ч. ; 7-8 грудня 2006. – Сімферополь, 2006. - С. 202-205.

3. Бахрах Д. Н. Административное право России : учебник [для вузов] / Бахрах Д. Н. - М. : НОРМА, 2002. – 640 с.

4. Порфирьев Б. Н. Государственное управление в чрезвычайных ситуациях: анализ методологии и проблемы организации / Б. Н. Порфирьев. - М. : Наука, 1991. – 136 с.

5. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник / О. М. Бандурка. - Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. - 480 с.

6. Міжнародний пакт «Про громадянські та політичні права». - Варшава : ХПГ, 2004. – 20 с.

7. Дерев'янка П. В. Вдосконалення правового забезпечення надзвичайних режимів / П. В. Дерев'янка // Науковий вісник НАВСУ. - 2005. - № 5. - С. 70-77.

8. Лейкина Н. С. Личность преступника и уголовная ответственность / Н. С. Лейкина. – Л. : ЛОЛГУ им. А. А. Жданова, 1968. – 130 с.

*Кузнichenko S. O. Особливості кваліфікації злочинів в умовах введення надзвичайного адміністративно-правового режиму за кримінальним законодавством України / С. О. Кузнichenko // Форум права. – 2008. - № 3. – С. 274-280 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-3/08ksokzu.pdf>*

Дається класифікація надзвичайних ситуацій; встановлені підстави їх введення, обґрунтована позиція щодо можливості зміни одного надзвичайного стану іншим; розглянуті підстави порушення кримінальних справ за умови введення надзвичайного адміністративно-правового режиму.

\*\*\*

*Кузнichenko S.A. Особенности квалификации преступлений в условиях введения чрезвычайного административно-правового режима по уголовному законодательству Украины*

Дается классификация чрезвычайных ситуаций; установлены основания их введения; обоснована позиция о возможности замены одного чрезвычайного состояния другим; рассмотрены основания возбуждения уголовных дел в условиях введения чрезвычайного административно-правового режима.

\*\*\*

*Kyznichenko S.A. Features of Qualification of Crimes in Conditions of Introduction of an Extreme Administrative-Legal Regime on the Criminal Legislation of Ukraine*

Classification of extreme situations is given; the bases of their introduction are established; the position about an opportunity of replacement of one extreme condition is proved by another; the bases of excitation of criminal cases in conditions of introduction of an extreme administrative-legal regime are considered.